

RIIGIKOGU

9. istungjärk. **Protokoll nr. 208 (24).**

1923. a.

Sisu: 1. Päewakorra wastuwõtmine. — 2. Riigi 1923 aasta eelarwe — III lugemisel. Wälisministeerium. Töö-hoolekandeministeerium. Erakorralised kulud. Korralised ja erakorralised tulud. — 3. Soowiawalduste wastuwõtmine.

Riigikogu koosolek 20. weebruaril 1923. a. kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 82 Riigikogu liiget.
Koosolekut juhatab esimees **K. Päts**,
pärast abiesimees **A. Kerem**.

Sekretääri kohal sekretäär **T. Kalbus**.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **J. Kukk**, rahaminister **G. Westel**, teedeminister **K. Ipsberg**, haridusminister **A. Weiderman**.

Koosolek algab kell 5.25 min.

1. Päewakorra Juhataja **K. Päts**:
wastuwõtmine. Päewakord on Riigi-
kogu liigetel teada. Sõ-
na ei soowita. Päewakord on muut-
mataalt wastuwõetud. Riigikogu
läheb päewakorra juurde.

2. Riigi 1923 aas- Arutamisele tuleb
ta eelarwe — välisministeeriumi
III lugemisel. eelarwe.

Eelarwe-komisjoni aru-
andja **A. Tupits** (loeb):

WÄLISMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1.	Palgad	7.845.300.—
§ 2.	Päewa- ja sõidurahad	1.587.000.—
§ 3.	Toetus ja arstiabi	100.000.—
§ 4.	Esituskulud	1.900.000.—
§ 5.	Ametnikkude ja teenijate warustus	36.000.—
§ 7.	Kohtukulud ja jurii- dililine abi	195.500.—
§ 8.	Kantseleikulud	1.652.000.—
§ 9.	Majanduslikud kulud	1.671.800.—
§ 10.	Weokulud	12.000.—
§ 11.	Sõiduabinõude üle- walpidamine	700.000.—
§ 12.	Liikuw wara	300.000.—
§ 15.	Toetussummad	2.000.000.—
§ 16.	Ettenägemata kulud	15.000.—

§ 80. Lepingute tegemine
ja täitmine 8.456.000.—

§ 81. Raudteearwete õien-
damiseks 1.334.900.—

Kokku peatükk I 27.805.500.—

Peatükk II.

Wälisesitused.

§ 1. Palgad 35.185.820.—

§ 2. Päewa- ja sõidurahad 2.500.000.—

§ 3. Abiandmine ametnik-
kudele ja teenijatele 600.000.—

§ 4. Esituskulud 3.700.000.—

§ 8. Kantseleikulud 2.823.160.—

§ 9. Majanduslikud kulud 17.670.460.—

§ 11. Sõiduabinõude üle-
walpidamine 350.000.—

§ 12. Liikuw wara 901.100.—

§ 14. Remondid 875.000.—

§ 16. Ettenägemata kulud 541.000.—

§ 82. Propaganda ja in-
formatsioon 10.000.000.—

§ 83. Kursiwahed 500.000.—

§ 84. Rahwasteliidu ja
unioonide maksud 6.500.000.—

§ 85. Konwerentsid ja era-
korralised saatkonnad 3.500.000.—

§ 86. Eesti kodanikkude
wõõrsilt kojutoomine 1.500.000.—

Kokku peatükk II 87.146.540.—

Kokku välisministeerium 114.952.040.—

Koosseisud.

WÄLISMINISTEERIUM.

I. Juhatus.

Minister 1 36.000.—

II. Diplomaatline-konsulaarne koosseis.

Ministri abi 1 28.800.—

Osakonna juhataja 3 25.200.—

Informatsiooni büroo
juhataja 1 25.200.—

Büroo juhataja 5 19.500.—

I sekretäär 4 13.500.—

II sekretäär 5 10.800.—

Attashee 2 7.700.—

III. Muu koosseis (tehniline).

Arhiwaar	1	9.900.—
Arhiwaari abi (raamatukogu hoidja)	1	6.200.—
Registraator	2	5.800.—
Kantselei sekretäär	1	8.700.—
Masinakirjutaja	6	5.300.—
Korrespondent-tõlk	2	9.900.—
Raamatupidaja	1	15.300.—
Majandusülem (laekahoidja)	1	8.700.—
Schifriametnik	1	8.700.—
Telegrafist	1	7.700.—

IV. Ajutised töõjõud.

Opteerimisasjade juhataja	1	10.800.—
ametnik	1	5.300.—
Kuller (Wenemaa jaoks)	2	8.700.—
Arweametnik	1	9.900.—
Käskjalg	2	4.500.—
"	1	4.000.—
Alaealine käskjalg	2	3.000.—

Wälisesitused.**Soome.****Saatkond Helsingis.**

		Dollarid.
Saadik	1	225.—
Konsul	1	135.—
Sekretäär	1	67.50
Attashee	1	56.25
Sõjawäeline attashee	1	90.—

Wabapalgalised.

Ametnik	1	40.—
Tõlk	1	30.—
Käskjalg	1	40.—

Läti.**Saatkond Riias.**

Saadik	1	175.—
Konsul	1	105.—
I sekretäär	1	70.—
Sõjawäeline attashee	1	70.—

Wabapalgalised.

Ametnik	1	40.—
Ametnik	1	30.—
Tõlk	1	25.—
Käskjalg	2	16.—

Konsulaar-agentuur Lukes.

Konsulaar-agent	1	30.—
Wabapalgaline ametnik	1	16.—

Saatkond Kownos.

Saadik — charge d'affaires	1	160.—
Wabapalgaline korrespondent-tõlk	1	30.—

Saksamaa-Austria, Shweits, Tsheho-Slowaakia.**Saatkond Berliinis.**

Saadik	1	150.—
Konsul	1	90.—
I sekretäär	1	60.—
Attashee	2	37.50
Sõjawäeline attashee	1	60.—

Wabapalgalised.

Ametnik	1	32.—
Masinakirjutaja	1	24.—
Registraator-arhiwaar	1	24.—
Käskjalg	1	20.—

Poola, Ungari, Rumeenia.**Saatkond Warssawis.**

Saadik	1	150.—
II sekretäär	1	45.—
Sõjawäeline attashee	1	100.—
Wabapalgaline ametnik	1	32.—
" tõlk	1	20.—

Rootsi, Norra, Daani.**Saatkond Stokholmis.**

Peakonsul — charge d'affaires	1	400.—
II sekretäär	1	150.—
Wabapalgaline tõlk-korrespondent	1	100.—
I sekretäär (konsul) Kopenhaagenis	1	160.—

Inglismaa, Hollandi.**Saatkond Londonis.**

Saadik	1	450.—
I sekretäär	1	180.—
II sekretäär	1	135.—
Attashee	2	112.50
Sõjawäeline attashee	1	180.—
Wabapalgaline tõlk-korrespondent	1	90.—
Käskjalg	1	75.—

Prantsusmaa, Belgia.**Saatkond Pariisis.**

Saadik	1	300.—
Saatkonna nõunik	1	180.—
I sekretäär	1	120.—
Attashee	1	75.—
Sõjawäeline attashee	1	180.—
Wabapalgaline tõlk	1	80.—
" masinakirjutaja	1	35.—

Itaalia.**Saatkond Roomas.**

Saadik charge d'affaires	1	200.—
--------------------------	---	-------

Ameerika.**Saatkond Washingtonis.**

Charge d'affaires	1	500.—
II sekretäär (New-Jorgi konsulaadis)	1	250.—
Wabapalgaline korrespondent	1	100.—

Wene sots. föder. nõuk. wabariik.**Saatkond Moskwas.**

Saadik	1	200.—
Saatkonna nõunik	1	120.—
Kaubandusnõunik	1	120.—
I sekretäär	1	80.—
II sekretäär	1	60.—
Attashee	1	50.—
Sõjawäeline attashee	1	80.—

Wabapalgalsed.

Ametnik-tõlk	1	40.—
Masnakirjutaja	2	30.—
Ametnik-telegrafist	1	35.—
Käskjalg	1	25.—
Autojuht	1	30.—

Peakonsulaat Peeterburis.

Peakonsul	1	160.—
Asekonsul	1	80.—
Wabapalgaline ametnik-tõlk	1	40.—
Wabapalgaline ametnik-masinakirjutaja	2	30.—
Autojuht	1	30.—
Käskjalg	1	25.—

Konsulaar-agentuur Jamburis.

Konsulaar-agent	1	45.—
Wabapalgaline ametnik	1	30.—

Konsulaar-agentuur Pihkwas.

Konsulaar-agent	1	45.—
Wabapalgaline ametnik	1	30.—

Konsulaat Omskis.

Konsulaar-agent	1	60.—
Wabapalgaline ametnik	1	40.—

Konsulaat Ukrainas.

Konsul	1	120.—
Asekonsul	1	80.—
Ametnik-masinakirjutaja	1	30.—

Konsulaat Kaukasuses.

Konsul	1	90.—
Wabapalgaline ametnik	1	35.—

A. Kerem (rhw.): Kuna läinud aastal ei ole eriti läbirääkimisi peetud soowiawalduste puhul, siis tahtsin mina siin ühe soowiawalduse kohta sõna võtta, mis

eriti välisministeeriumi ja tema tegewust puudutab, nimelt soowiawaldus nr. 8. Soowiawaldus on järgmine: „Riigikogu awaldab soowi, et välisministeerium Moskwas ja Peeterburis töötanud komisjonide kulude arwed lõpulikult selgitaks ning wastawad ametiasutuste wahelised nõudmised likwideeriks, praegusi ebaloomulikka majanduslisi wäljaminekuid Moskwa saatkonna ja Peeterburi peakonsulaadi peale wähendaks ja neid mõlemaid esitusi raamatupidamise kui ka asjaajamise alal peatselt rewideeriks.“ Nimelt wõib seda soowiawaldust läbi lugedes arusaamatus tekkida, nagu oleneks Wenemaal töötanud komisjonide aruannete walmistamine sealsest esitusest. Minul oli wõimalus meie saadikuga selle üle rääkida ja tema seletas, et nimetatud komisjonid alluwad otseteed ministeeriumile ja mitte saatkonnale; praegu olla koguni lahtine alluwuse küsimus isegi Peeterburi konsulaadi kohta, kas ta allub Moskwa saadikule wõi otsekohe ministeeriumile. Ka majandusliste wäljaminekute asjus ei ole soowiawaldus päris selge. Saadik teadis rääkida, et eriti Moskwa saatkonna juures on juba omal initsiatiivil energilisi samme astunud selles mõttes. Siis on selgusetu soowiawalduses, mis on tahtetud mõista raamatupidamise kui ka asjaajamise rewideerimise alal. Niipalju kui mina Moskwa saadiku seletustest aru sain, olla seal aruanne ära saadetud 3 nädalat peale aasta lõppu ja välisministeerium on selle aruande täiesti kohaseks ja õigeks lugenud. Nii on wäga kahtlane, kas Moskwa saatkonnale midagi raamatupidamise mõttes ette heita wõib. Muidugi tuleb siin wälja arwata kõik need komisjonid, mis seal on olnud, kuid nende komisjonide alluwusest rääkisin waremalt. Nii ei saaks selles mõttes saatkonnale midagi ette heita. Mis nüüd aga puutub asjaajamise rewideerimisesse, siis oleks wast õigem olnud soowiawalduses seda nimetada „majapidamise rewideerimiseks“. Et siin aga öeldud ei ole, „majapidamise rewideerimine“, waid „asjaajamise rewideerimine“, siis käsitab see esimese joones meie saatkonna wälispoliitilist tegewust. Ennem nüüd, kui Riigikogu sarnase karmi soowiawalduse wastu wõtab, mis teatawa ametniku ehk ametkonna tegewuse kohta umbusaldust sisaldab, peaks ikkagi põhjalikult teada olema, mis on need tõsised etteheited, et sarnast oletust teha wõiks. Neid arwamisi lugesin mina tarwilikuks siin ette tuua, et wõi-

malus anda aruandjale teatada, mis mõttes just see soowiawaldus alamkommissjonis tekkis ja et ka selgusele jõuda, kas tema wastuwõtmine üldse otstarbekohane on.

Juhataja **K. Päts**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Tupits**: Härra Kerem'ile wõiks niipalju tähendada, et siin küll raske on kahtlustusi leida selles soowiawalduses. Wälisministeeriumi eelarwe läbiwaatamise alamkommissjon, kui tema Wenemaa esituste eelarweid waatas, leidis seal õige palju nähtusi, kus parandust tarwis leiti olewat ja alamkommissjon wõttis kõik kokku sellesse soowiawaldusesse: 1) Riigikogu awaldaab soowi, et wälisministeerium Moskwas ja Peeterburis töötanud komisjonide kulude arwed lõpulikult selgitaks ning wastawad ametiasutuste wahelised nõudmised likwideeriks. See on hädatarwilik. Siis edasi: 2) Praegusi ebaloomulikku majanduslisi wäljaminekuid Moskwa saatkonna ja Peeterburi peakonsulaadi peale wahendaks, siis on see sellepärast tarwilik, kuna meie Wenemaa esituste majanduslised kulud on wist sama suured, kui kõige meie teiste saatkondade majanduslised kulud kokku. Wäga kallid on majade üürid jne. Saatkonna wäljaminekud tuleksid kitsamatesse piiridesse seada. Siis mis lõpu kohta puutub, et nende mõlemite esituste raamatupidamist kui ka asjaajamist peatselt rewideeritaks, siis pean tähendama, et alamkommissjonis just riigikontrolli esitaja andis kujuka pildi, kuidas asjaajamine endistel aastatel mitte korras ei ole olnud, nii et tuli uus raamatupidamine sisse seada. Praegu ei tea, kas need asjad on juba korras wõi ei ole. Ikka tuli ühte kui teist asjaolu ilmsiks, mis nõuab, et wälisminister korra lõpulikult selgitaks, kas on juba kõik korratud sed kõrwaldatud. Kommisjon ei mõtelnud muidugi mitte saatkonna poliitilise asjaajamise rewideerimist, waid seda, et töö otstarbekohaselt jaotatud saaks ja wähemate majandusliste kuludega läbi aetaks. Ma soowitan küll komisjoni nimel selle soowiawalduse wastuwõtmist, et korra saaks Wenemaa esituse asjad korda seatud.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) Wälisministeeriumi eelarwe-osa ja koosseisud on

nähtawa enamusega wastuwõetud.

Eelarwe-komisjoni aruandja **J. Kana** (loeb):

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1.	Palgad	2.256.600.—
§ 2.	Päewa- ja sõidurahad	220.000.—
§ 3.	Toetus ja arstiabi	75.000.—
§ 4.	Esituskulud	60.000.—
§ 7.	Kohtukulud ja juriidiline abi	180.000.—
§ 8.	Kantseleikulud	521.000.—
§ 9.	Majanduslikud kulud	480.000.—
§ 11.	Sõiduabinõude ülewaldamine	269.600.—
§ 12.	Liikuw wara	80.000.—
§ 16.	Ettenägemata kulud	15.000.—
Kokku peatükk I		4.157.200.—

Peatükk II.

Hoolekande osakond.

§ 1.	Palgad	2.065.500.—
§ 2.	Päewa- ja sõidurahad	90.000.—
§ 3.	Toetus ja arstiabi	50.000.—
§ 15.	Toetussummad	10.956.800.—
§ 87.	Pensionid	113.235.000.—
§ 88.	Ühiskodud ja warjupaigad	37.218.400.—
§ 89.	Mitmesugused hoolekande kulud	18.790.000.—
Kokku peatükk II		182.405.700.—

Peatükk III.

Töökaitse osakond.

§ 1.	Palgad	3.768.800.—
§ 2.	Päewa- ja sõidurahad	660.000.—
§ 3.	Toetus ja arstiabi	145.000.—
§ 8.	Kantseleikulud	305.000.—
§ 9.	Majanduslikud kulud	284.000.—
§ 11.	Sõiduabinõude ülewaldamine	6.000.—
§ 12.	Liikuw wara	285.000.—
§ 15.	Toetussummad	623.000.—
§ 90.	Mitmesugused töökaitse kulud	211.500.—
Kokku peatükk III		6.288.300.—

Peatükk IV.

Terwishoiu peawalitsus.

§ 1.	Palgad	3.529.600.—
§ 2.	Päewa- ja sõidurahad	215.000.—
§ 3.	Toetus ja arstiabi	53.100.—

6.	Hariduslikud kulud	370.000.—
8.	Kantseleikulud	220.000.—
12.	Liikuw wara	99.000.—
15.	Toetussummad	23.376.300.—
16.	Ettenägemata kulud	30.000.—
48.	Sanitäär-kulud	10.700.000.—
	Kokku peatükk IV	38.593.000.—

Kokku töö-hoolekandeministerium 231.444.200.—

Kokku korralised kulud 5.347.807.410.—

Koosseisud.

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTERIUM.

1. Juhatus ja kantselei.

Minister	1	36.000.—
Ministri abi	1	28.800.—
Kantselei juhataja	1	15.300.—
Pearaamatupidaja	1	15.300.—
„ abi	1	9.900.—
Sekretäär	1	8.700.—
Tõlk-korrespondent	1	7.700.—
Arweametnik	1	6.200.—
Noorem arweametnik	1	5.500.—
Registraator	2	5.800.—
Masinakirjutaja	1	5.000.—
„	1	4.800.—
„	1	4.600.—
Käskjalg	1	4.500.—
„	1	4.000.—

2. Hoolekande osakond.

a) Juhatus ja kantselei.

Juhataja	1	21.600.—
Hoolekande nõunik	3	11.700.—
Sekretäär	1	8.700.—

b) Üldasjade jaoskond.

Juhataja	1	15.300.—
Sekretäär	1	7.700.—
Asjaajaja	1	6.200.—
Kantseleiametnik	1	5.000.—

c) Pensionide ja abirahade jaoskond.

Juhataja	1	15.300.—
Sekretäär	1	7.700.—
Asjaajaja	3	6.200.—
Wanem kantseleiametnik	1	5.300.—
Kantseleiametnik	1	5.000.—

3. Töökaitse osakond.

a) Juhatus ja kantselei.

Juhataja	1	25.200.—
„ abi	1	18.000.—
Sekretäär	1	8.700.—

Kantseleiametnik	1	5.000.—
Käskjalg	1	4.500.—
Kommissar	1	15.300.—

b) Kinnitusasjade jaoskond.

Juhataja	1	15.300.—
Sekretäär	1	7.700.—

c) Töökaitse kommissariaat.

Jaoskonna töökaitse kommissar	10	13.500.—
Asjaajaja	10	5.800.—

4. Terwishoiu peawalitsus.

Juhataja	1	25.200.—
Terwishoiu walitsuse juhataja abi (ühtlasi arstijaoskonna juhataja)	1	18.000.—
Apteegijaoskonna juhataja	1	18.000.—
Epideemia arst	1	11.700.—
Aptekide rewident	1	9.900.—
Sekretäär	1	8.700.—
Asjaajaja	1	6.200.—
Asjaajaja-farmatsöit	1	6.200.—
Registraator	1	5.800.—
Wanem kantseleiametnik	1	5.300.—
Masinakirjutaja	1	5.000.—
Tallinna kohtu meditsiin arst	1	9.900.—
Maakonbaarst	11	5.500.—
Linnaarst	2	5.500.—
Linnaarst	10	4.500.—

Töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**: Austatud Riigikogu liikmed! Kuna juba waremalt teatati, et niihästi eelarwe-kommisjoni, kui ka Riigikogu üksikute liigete poolt esitatud soowiawalduste kohta sel puhul, kui need soowiawaldused aruandja poolt ette kantakse, mitte sõna wõtta ei saa, see tähendab, et soowiawalduste ettekandmise puhul üldisi läbirääkimisi ei peeta, siis pean mina tarwilikuks peatada üksikute soowiawalduste juures, mis puudutawad töö-hoolekandeministeriumi eelarwet praegu. Riigikogu liigetele kätte jagatud eksemplarides on mitu soowiawaldust, mis puudutawad ühte ja sama asja: 1) töö-hoolekandeministeriumi poolt ülewalpeetawat rinnalastekodu ja 2) inwaliidide ühiselumaja.

Üks soowiawaldus, mis rkl. Johanson'i poolt ette pandud, käib järgmiselt: „Riigikogu awaldab soowi, et Tallinnas rinnalastekodule rutuliselt sündsad ruumid muretsetaks.“

Teine soowiawaldus käib nõnda: „Riigikogu awaldab soowi, et rinnalastekodu jaoks Wabariigi Walitsus otstarbekohase maja rutulises korras ehitaks.“

Kolmas soowiawaldus oleks järgmine: „Riigikogu awaldab soowi, et rinnalastekodu maja ostulepingusse tingimine wõetakse, et maja müüja ennast kohustab otsekohe peale majamüümist uue maja Tallinnas ehitama, mille ehituskulud mitte vähemad ei ole, kui selle maja müügihind.“

Neljas soowiawaldus: „Riigikogu awaldab soowi, et inwaliididele ühiseluks Tallinnas kesklinnas korter muretsetaks.“

Lõpuks wiies soowiawaldus — täiesti üldist laadi — käib järgmiselt: „Riigikogu awaldab soowi, et Wabariigi Walitsus riigiasutustele tarwilisi ruume mitte ei osta, waid ehituse teel muretseks, kusjuures ehitamine peaks sündima pikema aja peale ettenähtud kawa järele.“

Ettetoodud wiies soowiawalduses käsitatakse ühte ja sama asja, misjuures aga need soowiawaldused üksteisele wastu käiwad. Ühes nõutakse ehitamist kõige kiiremas korras, teises nõutakse lihtsalt wastawate ruumide muretsemist ka rutulises korras, kuna kolmandas keelatakse ruumide muretsemine ostuteel ära. Soowiawaldustes puudutatud küsimused on palju mõtteawaldusi tekitanud. Niihästi ajakirjanduses, seltskonnas, kui ka Wabariigi Walitsuses ja Riigikogus on ammust saadik seletatud, et rinnalastekodu ei peaks niisugusesse seisukorda, nagu ta praegu on, edaspidi mitte jääma. See on õige seisukoht, seda on töö-hoolekandeministeerium alati toonitanud. Tallinnas asuwas rinnalastekodus peaksid wastuwõtmist leidma vähemalt 80 rinnalast ühes wanematega, kes teatud aja jooksul lapsi imetawad. Praegused ruumid, mis pealegi väga halwad on, wõimaldawad ainult 30 lapsele ulualust. Nii on wastuwaidlemata selge, et rinnalastekodule Tallinnas peaks kõige lähemal ajal teised sündsad ruumid muretsetama. Teine rinnalastekodu on Tartu ligidal, Kaagwere mõisas, kus leiawad ulualust peale 50 lapse. Kolmas kodu on Kuresaares, arwatud umbes 30 lapse jaoks. Et aga saatuse hooleks jäetud rinnalaste

arw tõusnud on, siis oli ministeerium sunnitud muist lapsi Tallinnast Kuresaarde üle wiima, kus nemad mitte heades tingimistes ei ole, sest ruumid on väga kitsad. Ministeerium, pidades rinnalaste eest hoolitsemist üheks tähtsamaks ülesandeks, otsis aasta otsa sündsaid ruume, kuid neid ei saadud. Wiimaks jäadi peatuma maja juurde, kus ministeerium asub ja Wabariigi Walitsus kiitis selle maja omandamise heaks. Maja on üsna kohane, täiesti waikses kohas, kus kära ega müra ei ole, ruumid awarad, walged ja kuiwad, kolmekordne ja on ehitatud nähtawasti kellegile härrasinimesele. Rinnalastekodule kõigiti sünnis. Korterikriisi olemasolu pärast ei tohiks niisuguse maja omandamist laste tarwis keelata.

Kogu maja peale on üksainus köök, mis laseb arwata, et niisugused ruumid ei aita mitte korterikriisi lahendada, sest juhtumisel, kui sealt ministeerium välja peaks minema, lähewad need ruumid tingimata mõne kontori wõi klubi alla. Üldine soowiawaldus tahab aga ära keelata igasuguse majaostmise. Mida tahetakse sellega kätte saada? Ma pean tähendama, et olgugi Tallinnas korterikriisi äärmiselt teraw, mõnes teises linnas seda kriisi sugugi ei ole. Narwas näituseks on mõned majad päris tühjad, wististi 500—600 tühja korterit. Kui nüüd seal kas tööhoolekande- wõi mõnel teisel ministeeriumil on asutusi, mis küllalt hästi korraldatud ja millel sündsad ruumid, ja kuna seal majade turuhind on wast ainult üks neljandik ehk weel vähem, kui tegelikult majade ehitamine maksma läheb, siis ma arwan, see oleks lihtsalt enesepeksmine lasta seal oma asutused korralikult sisse seatud hoonetest välja tõsta, see tähendab, neid maju mitte osta, kui nad müügile lähewad. Kui riiklised asutused ja ettevõtted asuwad üürimajades, mis müügile peaksid minema, siis peaks riik küll nii mõnelgi juhtumisel ostuwõimalust tarwitama. Need on muidugi üksikud juhtumised, kuna üldiselt on sarnasele seisukohale asutud, et riigil maju ei tule mitte osta, waid tuleb ehitada, ühtlasi ka eraisikutele ehitamist toetades nii ehituslaenu andmisega, kui ka ehitusmaterjaliga. Üksikutes ministeeriumides ongi sel alal tööd tehtud ja ma usun, et see töö tagajärjeta ei jää. Siis pean ma weel tarwilikuks tähelpanu juhtida selle peale, et rinnalastekodu küsimuse lahendamine tooks kaasa weel teise küsimuse lahendamise. Meil oleks niisugusel korral wõimalik in-

waliide Pärnu maanteelt ära tuua. Nüüd peawad wigased, jaluta inimesed kauge maa tagant südalinnas õppimas käima. See on nende inimestele väga raske, see on nende üle hirwitamine. Walus näha ka kõigil teistel, kes seda kaugelt edasi-tagasikäimist pealt waatama peawad. Inwaliidide kodu peaks üle toodama südalinna. Nendes ruumides, kus inwaliidid praegu asuwad, wõiks noorte tütarlaste kodu asutada. Selle kodu-warjupaiga ülewalpidamise ja sisseseadmise kulud on juba 2 aastat eelarwes olnud. Osa neist summadest on eelmisel aastal sisseseade muretsemiseks juba välja antud, kuid selle asutuse awamine on wiibinud ainult sel põhjusel, et ministriumil pole võimalik olnud ruumisid leida.

Kuna nende küsimuste juures on tegemist just kõige kehwestest ringkondadest inimestega, kellede eest riik ja seltskond hoolitsema peawad, siis arwan, et Riigikogu neid soowisid rahuldamata ei jäta, waid töö-hoolekandeministriumile võimaluse annab neid kolme asutust sündsas kohas ja sündsates ruumides awada ja korraldada.

L. Johanson (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Nagu mina härra ministri seletustest aru sain, räägib tema soowiawaldus nr. 11 wastu, kus on ette nähtud, et Wabariigi Walitsus asuks otstarbekohase rinnalastekodu maja rutulisele ehitamisele. Mis puutub teistesse soowiawaldustesse, siis nende wastu härra minister ei waidle ja sellest wõib järeldada, et püütakse isegi neile soowiawaldustele wastu tulla. Kui see 11 soowiawaldus ära jääb, siis antakse võimalus neid teisi soowiawaldusi täita, sest siis on võimalus ette nähtud eelarwesse wõetud rahaga osta seda maja, mis on praegu Aia uulitsal ja paigutada sinna rinnalastekodu.

Rinnalastekodusse aga paigutada ühiselumaja ja ühiselumajasse alaealiste naiserahwaste kodu. Ma arwan, nii moodi wist oli kawatus, mida töö-hoolekandeminister ette kandis. Muidugi oleks palju soowitawam ja otstarbekohasem, kui riik ise niisuguste asutuste jaoks, nagu rinnalastekodu, maja ehitaks ehk püüaks selleks ära kasutada mõnda mõisahoonet, nagu see Tartumaal on sündinud, kus rinnalastekodu on paigutatud linnast eemale Kaagwere mõisa. (Töö--hoolekandeminister Chr. Kaarna: Selle hoone korraldamine nõudis

ka palju aega.) Arwan, et Riigikogul ei tarwitse siin hakata wastu raiuma töö-hoolekandeministriumi walmis kawatsustele, sellepärast wõiks rühmad soowiawalduse uue maja ehitamise kohta wastu wõtmata jätta, kui ettekantud ümberpaigutustega hoolekande asutused saawad otstarbekohasemalt ära paigutatud. Kes Tallinna rinnalastekodu on tähele pannud, need wõiwad leida, et maja, kus praegu töö-hoolekandeministrium asub, selleks wõrdlemisi wastuwõetaw on. Kui rinnalastekodu sinna paigutada, siis tuleb oletada, et Tallinnas weel uusi ehitusi hoolekande alal tarwis läheb ja walitsusel tuleb ühe wõi teise hoone ehitamise juurde asuda. Käesolewal korral on see ehitamise soowiawaldus, kui ta wastu wõetakse, takistuseks töö-hoolekandeministriumile oma kawatsuste teostamisel ja wõiks sellepärast wastu wõtmata jääda. Tuleks töö- ja hoolekandeministriumil juba käesolewal aastal rinnalastekodu sündsatesse ruumidesse asetada, et selle küsimuse arutamisest ükskord lahti saada.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) Töö-hoolekandeministriumieelarwe saajakoosseisud on nähtawa enamusega wastu wõetud.

(Juhatama hakkab abiesimees **A. Kerem**.)

Aruandja **J. Kana** (loeb):

Erakorralised kulud.

A. Riigi keskasutuste kulud.

RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.

II jagu.

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

§ 1. Esimese Eesti rahwalugemise (demograafilise tsensuse) andmete läbitöötamiseks	10.376.500.—
§ 2. Rahwalugemise mälestusmärgi walmistamise kuludeks	1.300.000.—
Kokku Riigivanem ja riigikantselei	11.676.500.—

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk I.

§ 1.	Riigivõlgade tasumiseks	80.000.000.—
§ 2.	Sõjaaegsete rekwiireerimiste ja kaljude tasumiseks	25.000.000.—
§ 3.	Majaehitamiseks	36.000.000.—
Kokku rahaministeerium		141.000.000.—

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1.	1920 a. operatsiooni summadest tehtud kulude katteks	1.250.000.—
§ 2.	Katsekoja sisseade muretsemiseks toetussummana Tallinna tehnikumile	1.811.000.—
§ 3.	Kohtu tän. nr. 8 maja kapitaalremont	1.250.000.—
Kokku kaubandus-tööstusministeerium		4.311.000.—

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1.	Ehitused, ümberehitused ja kapitaalremondid riigi koolimajades	27.773.100.—
§ 2.	Raadi mõisa kordaseadmise tööde lõpetamiseks	1.267.000.—
Kokku peatükk I		29.040.100.—

Peatükk III.

Teaduse- ja kunstiosakond.

Tartu ülikool.

§ 1.	Raamatukogu hoones keskkütte sisseadmiseks	2.893.700.—
§ 2.	Kliinikutele ühekordseks toetusrahaks	750.000.—
§ 3.	Elektri sisseade ümberehitamine	641.800.—

§ 4.	Füsikaalse keemia laboratooriumi sisseadmiseks	750.000.—
§ 5.	Füüsika ja keemia instituudi hoone ehitamiseks	14.000.000.—
Kokku peatükk III		19.035.500.—
Kokku haridusministeerium		48.075.600.—

SISEMINISTEERIUM.

Peatükk VI.

Piiriwalve walitsus.

§ 11.	Sõiduabinõude ülewälpidamine	1.482.000.—
§ 12.	Liikuw wara	4.495.050.—
§ 14.	Remondid	17.000.000.—
§ 56.	Sõjariistad ja nende warustus	573.000.—
§ 59.	Hobustega warustamine	6.950.000.—
Kokku siseministeerium		30.500.050.—

SÕJAMINISTEERIUM.

§ 9.	Majanduslikud kulud	165.000.—
§ 11.	Sõidu ja weoabinõud	8.015.600.—
§ 53.	Sisseade ja asutamine	194.400.—
§ 54.	Toituswarustus	1.714.300.—
§ 55.	Kraami ja woori warustus	24.500.000.—
§ 56.	Sõjariistad ja nende warustus	118.682.300.—
§ 57.	Inseneeriline ja tehniline warustus	26.161.800.—
§ 58.	Korteriwarustus	96.075.000.—
§ 60.	Sõjalaewade warustamine	15.320.000.—
§ 61.	Kindlustuse tööd	10.137.000.—
§ 62.	Topograafilised ja hüdrograafilised tööd	325.000.—
§ 63.	Terwishoid	4.846.900.—
Kokku sõjaministeerium		306.137.300.—

PÕLLUTÖÖMINISTEERIUM.

Peatükk IV.

Maakorralduse peawalitsus.

§ 1.	Juhatus ja nõuandmine asunikudele hoonete ehituse alal	1.523.000.—
Kokku peatükk IV		1.523.000.—

Peatükk V.

Põllumajanduse peawalitsus.

§ 1.	Maaparanduse alal	16.000.000.—
§ 2.	Koolimajade ehitusteks ja parandusteks	5.250.000.—
§ 3.	Keila-Joale asutatava kalahautamise maja ehituse ja siseseadete kuludeks	291.000.—
	Kokku peatükk V	21.541.000.—

Peatükk VII.

Metsade peawalitsus.

§ 1.	Ehitused	4.481.000.—
	Kokku peatükk VII	4.481.000.—
	Kokku põllutöoministerium	27.545.000.—

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1.	Tallinna raudteesõlme — ühenduses sadamaga — ümberprojekteerimise kawade kokkuseadmine ja eeltöö	750.000.—
§ 2.	Baltiski-Saku, üle Keila, kitsarööpalise raudtee sihi uurimise tööd	62.300.—
§ 3.	Järwa-Jaani-Tapa kitsarööpalise raudtee sihi ajamine	144.900.—
§ 4.	Walk-Mõisaküla-Hope liini liikumise awamise tööde katteks	650.000.—
§ 5.	Sõjaministeriumi ülesannete täitmiseks	7.050.000.—
§ 6.	Tartu ja Narwa raudtee ühenduskolmnurga kordaseadmine ühes pooljaama awamisega	2.500.000.—
§ 7.	Maanteede ja sildade ehitamine	59.010.000.—
	Kokku peatükk I	70.167.200.—

Peatükk II.

Riigiraudteede walitsus.

§ 1.	Raudtee olukorra tõstmiseks	30.000.000.—
------	-----------------------------	--------------

§ 2.	Teenijatele elumajade ehitamiseks	25.000.000.—
§ 3.	Telegraafi ja telefoni liinide korraldamiseks ning saaparatuuride ülesseadmiseks	4.643.700.—
§ 4.	Raudtee elektroitseerimine Tallinna-Nõmme wahel	34.000.000.—
§ 5.	Elektriwalgustuse töökodade ja wagunite siseseadete täiendamiseks ning 3 weduri parandamiseks	12.000.000.—
	Kokku peatükk II	105.643.700.—

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni peawalitsus.

§ 1.	Posti-telegraafi-telefoni asutuste hoonete ehitamine	2.200.000.—
§ 2.	Telefoni ehitamine	35.800.000.—
	Kokku peatükk III	38.000.000.—

Peatükk V.

Mereasjanduse peawalitsus.

§ 1.	Tallinna sadama ehitus ja parandus	33.700.000.—
§ 2.	Baltiski sadama ehitus ja parandus	2.500.000.—
§ 3.	Tuletornide ja päästejaamade põhjalik parandus	5.000.000.—
§ 4.	Mitmesugused tööd ja parandused	3.000.000.—
§ 5.	J/m. „Suur Tõlli“ parandus	10.000.000.—
	Kokku peatükk V	54.200.000.—

Peatükk VI.

Ehituspeawalitsus.

§ 1.	Riigikoguhuone liisatus	7.389.000.—
	Kokku peatükk VI	7.389.000.—
	Kokku teedeministerium	275.399.900.—

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Hoolekande osakond.

§ 1.	Kinniswara muretsemiseks	15.000.000.—
------	--------------------------	--------------

§ 88. Ühiskodud ja warjupaigad	<u>7.021.400.—</u>
Kokku peatükk II	22.021.400.—
Peatükk IV.	
Terwishoiu peawalitsus.	
§ 1. Ehitused, kapitaalremondid ja sisse-seaded terwishoiu asutustes	<u>10.393.000.—</u>
Kokku peatükk IV	<u>10.393.000.—</u>
Kokku töö-hoolekandeministeerium	<u>32.414.400.—</u>
Kokku A erakorralised kulud	877.059.750.—

B.

Operatsiooni fondid.

RAHAMINISTEERIUM.

§ 1. Koolimajade ehitusfond	30.000.000.—
§ 2. Elukorterite ehituslaen	120.000.000.—
§ 3. Laenuks omawalitsustele õpetajatele palkade maksmiseks	<u>105.000.000.—</u>
Kokku rahaministeerium	255.000.000.—

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEERIUM.

§ 1. Operatsiooni kapitaliks riigi turba-tööstusele	32.000.000.—
§ 2. Operatsiooni kapitaliks riigi põlewi-kiwitööstusele	<u>32.840.300.—</u>
Kokku kaubandus-tööstusministeerium	64.840.300.—

HARIDUSMINISTEERIUM.

§ 1. Eduard Wilde teoste väljaandmiseks	1.000.000.—
§ 2. Laste ajakirjade väljaandmiseks	500.000.—
§ 3. Tallinna puutööstuse õpetöötoale materjaali ostmiseks	500.000.—
§ 4. Kooli- ja lastekirjanduse soetamiseks	<u>2.000.000.—</u>
Kokku haridusministeerium	4.000.000.—

PÕLLUTÖÖMINISTEERIUM.

§ 1. Asunikkude ehituslaenu fond	135.000.000.—
§ 2. Laenuks maasaajatele inventaari mu-retsemiseks	20.000.000.—
§ 3. Laenuks ühisriimatalituste kordasead-miseks, ehitamiseks ja sisse-seadete mu-retsemiseks	45.000.000.—
§ 4. Laenuks kalamees-tele, kalapüügiwõrkude, liht ja mootorpaatide muretse-miseks ja ümber-töötamise korralda-miseks	<u>5.000.000.—</u>

Kokku põllutööstusministeerium **205.000.000.—**

Kokku B. operatsiooni fondid **528.840.300.—**

Kokku erakorralised kulud **1.405.900.050.—**

Kokku kulud **6.753.707.460.—**

A. Jõeäär (sd.): Kordan oma teisel lugemisel tehtud ettepanekut vähendada sõjaministeeriumi erakorralisi kulusid järgmiselt:

§ 56 — 7.270.000 wõrra, § 58 — 10.000.000 marga wõrra ja § 61 — 500.000 marga wõrra, kokku 17.770.000 marga wõrra vähendada.

M. Neps (sd.): Olgugi, et Riigikogu II lugemisel minu poolt tehtud parandused tagasi lükkas, merimeestekodu maja ehitamiseks abiraha määrata — 1.000.000 ja sadama ehitamiseks Saaremaal Triigi rannas — 500.000 marka, loen ma siiski oma kohuseks sedasama ettepanekut III lugemisel korrata. Mina pean ütleva, et tõesti raske on aru saada, missugustel põhjustel Riigikogu võimalikuks ei pea neid ettepanekuid toetada. Merimeestekodu maja ehitamise tarvidus Tallinnas on üldiselt tunnustatud, ja et riik siin ka väikese abiraha peaks määrama, oleks päris loomulik. Omawalitsused on juba merimeestekodu liikmeks astunud ja omalt poolt suuremaid liikmemaksusid ja toetussummasid määranud, nii, et nüüd ka riik peaks omalt poolt abiraha määrama.

Teiseks, mis puutub küsimusse, et Saaremaale Triigi sadamasse silla ehitamiseks abiraha määrata riigi enese lae-

wade tarwis, sest riigi laew peab siin ühendust Rohuküla ja Triigi ranna wahel, 500.000 marka, millega tööd lõpule wõiks wiia, siis ei ole ei teedeministri ega ka Riigikogu liikmete poolt ära näidatud, millega minu ettepanek mitte põhjendatud ei ole, waid tema on täiesti waikides tagasi lükatud. Riigikogu wõib seda küll teha, aga ma arwan, et see mitte põhjendatud ei ole, kuna ometi mitmesugustele teistele seltsidele ja ettewõtetele suuri krediitid on lubatud, ja isegi siin Riigikogus uuesti wastu on wõetud, ilma, et komisjonis need küsimused arutusel oleks olnud. Minu ettepanek on tehtud aga ka komisjonis, sellepärast ei wõi ütelda, et tema Riigikogu liikmetele ootamata oleks tulnud ja et sellepärast tema kohta seisukohta wõtta ei saaks. Triigi rannas on sadama tarwidus niiwõrd põlew, et kohapeal suurt nurinat awaldatakse, et riigivalitsus kuidagi wiisi ei ole katsunud neile wastu tulla. Paatidega tuulise ilmaga, wõi muidu paha ilmaga laewale saata reisijaid ja kaupsid ja niisama laewalt neid maha tuua on ütlemata raske ja tülikas. Kui arwatakse, et see küsimus ei ole küllalt ette walmistatud, siis peab ütleva, et selle kohta on juba tehnilised eelarwed walmistatud, aga kui ministeerium ei leia wõimalikuks neid edasi anda, siis ei tea, mispärast ta seda ei ole teinud. Wõib olla ei taheta neid kohapeal tehtud kalkulatsioonid õigeaks pidada, ja nimelt sellepärast, et kohapeal tehtud kalkulatsioonid on palju odawamad, kui siin ettekujutatakse. Kui Riigikogu kord selleks krediiti määrab, siis hakatakse seda sadamat suure aparaadiga ehitama, siis saab osa krediidist mitte otstarbekohaselt ära tarwitatud. See on selge.

Ma kordan weel oma ettepanekut, ja arwan, et selle wäikese krediidi määramise wastu — ühenduse pidamiseks Saaremaa ja mannermaa wahel — Riigikogul mitte midagi ei peaks olema. Pean ütleva, et see wäikene summa teeks ainult poole sellest wälja, mis riigi laewa aastane sissetulek on sellest liinist, ja sellepärast ei oleks selle krediidi määramisel riigikassal midagi tarwis juurde maksta.

A. Tupits (põl.): Ma tegin eile ettepaneku maha kustutada haridusministeeriumi erakorralisest eelarwest 20.600.000 marka, nimelt, Tallinna kooliõpetajate seminarile maja ostmiseks ja Tartu ülikoolile füüsika, keemia instituudi ehitami-

seks määratud summad. Riigikogu kukutas need mõlemad ettepanekud läbi. Nähtawasti ei taheta Tartu ülikooli suhtes neid nõudmisi silmas pidada, et plaanide ja kalkulatsioonide puudusel ei saaks seda summat tänawuaastasesse eelarwesse wõtta. Wist arwatakse, et ülikoolil tänawu aastal neid ruumisid hädasti tarwis läheb. Sellega wõiks weel leppida. Kuid ei oleks loomulik, et minu teine ettepanek õpetajate seminarile majaostmiseks määratud krediiti maha kustutada — ühes sellega tagasi saaks lükatud. Selle seminari jaoks ostakawatsetaw maja on niisugune, et tema seminarile sugugi kõlbulik ei ole, ja et seminar sinna jääda ei mõtle. Edasi, wõttis weel ka komisjon soowiawalduse wastu, majasid mitte osta, waid ise ehitada. Nii, et mina toetaks oma ettepaneku seda osa, et see summa 6.600.000 marka, mis seminarile majaostmiseks oli määratud, saaks maha kustutatud.

P. Keerdo (wäljasp. rhm.): Ma kordan oma II lugemisel tehtud ettepanekut, täiendada töö-hoolekandeministeeriumi erakorralist eelarwet järgmiste summadega: a) töölistemaja ehitamiseks Tallinnas määrata 25.000.000 ja b) töölistemaja ehitamiseks Tartus 10.000.000. II lugemisel öeldule olgu niipalju juurde lisatud, et selle summaga ei saa mingisugust maja üles ehitada, see peab olema selleks põhikapitaaliks ja eeltööde tegemiseks, et tulewal aastal ja järgmistel aastatel wõiks seda jätkata. Siin on mõne parempoolse rühma poolt öeldud, et kui garanteeritud oleksime, et töölistemaja juhtimine mitte ei jääks äärmiste pahempoolsete kätte, siis nemad hääletaksid selle poolt. Mina pean weel kord toonitama, nagu meie mitmel korral oleme toonitanud, et meil ei ole midagi selle wastu, kui tulewase töölistemaja walitsemise etteotsa saab kas sotsiaaldemokraat, wõi weel mõni parempoolsem, ja meie arust peaksid selles töölistemajas kõik organisatsioonid ruumi leidma, olgu nendel missugune seisukoht tahes, ja sellepärast kaowad need wäited iseenesest ära, mis siin eriti kristliku rahwaerakonna poolt ette toodi.

Juhataja A. Kerem: Sõna on järjekorras põllutööministril.

Põllutööminister B. Rostfeldt: Rkl. härra Jürman'i poolt oli parandus tehtud, eelarwes operatsiooni summana ettenähtud piimatalituse laenu suu-

rendada kuni 45.000.000 margani. Wabariigi Walitsus arutas eile seda küsimust ja jõudis otsusele, et seda summat oleks tarwis suurendada ja määrata 50.000.000 marka, kuna aga walitsuse ettepanek II lugemisel hiljaks ja ettepanek tegemata jäi, siis toetan mina härra Jürman'i ettepanekut, suurendada eelarwes olewat summat 30.000.000 marga wõrra.

M. Martna (sd.): Ma tahtsin kõnealolewa koolimaja ostmise kohta paar sõna ütelda nimelt sellepärast, et mina walitsuse majaostmiste asjus juba waremalt olen sõna wõtnud. Ka seekord komisjonis, kui asi kõne all oli, ei läinud see mitte nõnda tähelepanemata mööda, kui aruandja härra kindral Laidoner siin seekord tähendas. Selle maja ostmise juures on nimelt tegemist sellega, et see maja juba koolimaja on ja teda edaspidigi kawatsetakse koolimajana tarwitada, nii et selle maja ostmise vähemalt korterihäda mitte ei suurendaks. Sellest seisukohast waadates, oli komisjon selle poolt ja ei ole mina ka täna mitte selle maja ostmise wastu, kuna ma kõnesolewa teise maja ostmise küsimuses, nagu tähendatud, selle soowi juurde jäin, et maja müüja selle eest saadud rahaga uue maja ehitab. Mis rkl. Keerdo ettepanekusse puutub, siis on see igatahes niisugune, mida Riigikogu oma mitmekordsete awalduste põhjal tingimata toetama peaks. Niihästi Tallinna linnawalitsus, kui ka Tallinna linnawolikogu on töölistemaja ehitamist toetada otsustanud, niisama on ka Riigikogu ringkondades tähendatud, et töölistemaja tarwilik on ja et riik selle ehitamist peaks toetama. Kui seekord ettepanek tehakse ja sellekohast krediiti eelarwesse üles wõtta soowitatakse, siis ei tähenda see muud midagi, kui sellesama mõtte teostamist, mille poolt siin Riigikogu ennast on ütelnud olewat. Kui see summa eelarwesse üles wõetakse, siis ei tähenda see weel mitte rahaandmist selle ehk teise ringkonna wõi salkkonna kätte, waid rahaandmine ja tarwitamine jääb, kas Riigikogu ehk walitsuse kontrolli alla. Ja nagu ettepanija ise siin tähendas, ei seisa tema mitte sellel seisukohal, et töölistemaja ehitamine ja walitsemine peaks mingisuguse kitsa ringkonna kätte minema, waid ettepanija on sel arwamisel, et loomulik ja toetamiswääriline on, et seda maja kõik ringkonnad tarwitada wõiksid. Rkl. Reesen tahtis midagi ütelda, ma ei tea, mis tal südame peal oli, kuid ma

usun, et tal selle ettepaneku wastu ometi midagi ei wõi olla. Igatahes toetan seda ettepanekut ja tahaksin toonitada: kui Riigikogu seda ettepanekut mitte wastu ei wõta, siis näitab ta, missugune tema seisukoht on. Ma pean weel meelde tuletama, et ma hiljuti parteide põhikirju lugelin ja leidsin isegi Balti-Saksa erakonna põhikirjast seda, et ka nemad sotsiaal-seadusi toetawad. Loodan siis, et ka nemad seda ettepanekut toetawad, sest see nõudmine on tihedas ühenduses sotsiaal-seaduste ja kawatsustega.

Juhataja A. Kerem: Esitatud on 4 parandust, mida mina ette kannan: esimene parandus rkl. Jõeäär'i poolt: „Wähendada sõjaministeeriumi eelarwet: § 56 7.270.000 mk. wõrra, see on — kuni 111.412.300 mk.; § 58 10.000.000 marga wõrra, see on — kuni 86.075.000 marka, § 61 500.000 marga wõrra, see on — kuni 9.637.000 marka.“ Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega tagasi lükatud. Teiseks tuleb rkl. Neps'i ettepanek: „Teedeministeeriumi üles wõtta peatükk V. Meriasjanduse peawalitsus. § 6. Abirahaks merimeestekodu maja ehitamiseks 1.000.000 mk.“ (M. Neps (sd.): Palun lahus hääletada!) Palun neid Riigikogu liikmeid, kes rkl. Neps'i ettepaneku esimese osa poolt on, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) See ettepanek on nähtawa enamusega tagasi lükatud. (Wahelhüüe: Palutakse hääli lugeda! Hääletatakse, loetakse hääli.) Ettepanek on saanud poolt 25 häält ja wastu 26 — sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Palun neid Riigikogu liikmeid, kes on rkl. Neps'i teise ettepaneku poolt — „§ 7. Sadama ehitamiseks Saaremaal Triigi rannas mk. 500.000.—“ kätt üles tõsta. (Hääletatakse, loetakse hääli.) See ettepanek on 24 häält poolt ja 30 häält wastu saanud — seega tagasi lükatud. Siis tuleb rkl. Tupits'i ettepanek hääletamisele: „Haridusministeerium, peatükk I § 1. Ehitused, ümberehitused ja kapitaalremondid riigi koolimajades wähendada 6.600.000 marga wõrra.“ (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega tagasi lükatud. Siis tuleb rkl. Keerdo ettepanek: „Töö-hoolekandeministeeriumi täiendada: töölistemaja ehitamiseks Tallinnas 25.000.000 marka ja

töolistemaja ehitamiseks Tartus 10.000.000 mrk.“ Asun hääletamisele. (Hääletatakse, loetakse hääli.) (M. Martna (sd.): Palun kinnist hääletamist.) See ettepanek on 29 häälega 24 vastu tagasi lükatud. (J. Reesen (kom.): Palun sedelitega hääletada.) Nõutakse sedelitega hääletamist. Palun sedelid välja jagada. (Sedelid jagatakse välja.) Palun neid, kes rkl. Keerdo ettepaneku poolt on, sedelile „poolt“ ja kes vastu on — „vastu“ kirjutada. (Rahvasaadikud annavad sedelid ära.) Kas tehakse ettepanekuid häältelugemise kohta? (Wahel hääle: Juhatus hooleks.) Häältelugemine on juhatus hooleks jäetud. (Loetakse sedelid.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt 22 häält ja vastu 38 häält, 1 on erapooletu. Sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Siis tuleb erakorraliste kulude eelarwe hääletamisele II lugemisel wastuwõetud kujul. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see eelarwe-osa wastuwõetud.

Järgnewad korralised ja erakorralised tulud.

Eelarwe-komisjoni aruandja **J. Laidoner** (loeb):

KORRALISED TULUD.

A. Otsekohesed maksud.

§ 1.	Tulumaks	210.000.000.—
§ 2.	Äri- ja tööstusmaks	266.500.000.—
§ 3.	Maa ja hoonetmaks	41.800.000.—
§ 4.	Maks kapitaali protsentide pealt	12.325.000.—
§ 5.	Krepostimaks	35.050.000.—
§ 6.	Pärandusmaks	4.200.000.—

Kokku A. 569.875.000.—

B. Tempel- ja tasumaksud.

§ 7.	Tempelmaksud	199.025.000.—
§ 7-a.	20 protsenti kitsarööpalise raudtee maks	36.000.000.—
§ 8.	Patendid, kaalud ja proowid	14.100.000.—
§ 9.	Mitmesugused	40.436.000.—

Kokku B. 289.561.000.—

C. Mitmesugused.

§ 10.	Mitmesugused tulud	394.600.000.—
-------	--------------------	---------------

Kokku C. 394.600.000.—

D. Kaudsed maksud.

§ 11.	Tollid	1.126.300.000.—
§ 12.	Aktsiisid	236.270.000.—
§ 13.	Piirituse monopool	991.550.000.—
	Kokku D.	2.354.120.000.—

E. Tulud riigi ettevõtetest.

§ 14.	Tulud riigi maadest, hoonetest ja metsadest	634.849.000.—
§ 15.	Raudtee	914.000.000.—
§ 16.	Sadamad ja ladud	117.000.000.—
§ 17.	Post, telegraaf, telefon	223.000.000.—
§ 18.	Eesti pank ja mitmesugused teised ettevõtted	185.453.800.—
	Kokku E.	2.074.302.800.—

Kokku korralisi tulusid **5.682.458.800.—**

ERAKORRALISED TULUD.

§ 1.	Riigiwaranduste osakonna sissetulekud	44.000.000.—
§ 2.	Operatsiooni fondide tagasimaksud	320.000.000.—
§ 3.	Krediit operatsioonidest, jookswad laenud	707.248.660.—

Kokku erakorralised tulud **1.071.248.660.—**

Kokku tulud 6.753.707.460.—

Juhataja **A. Kerem**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on eelarwe tuludeosa wastuwõetud. Peale III lugemist panen eelarwe lõpuhääletamisele... (J. Reesen (kom.): Palun sõna hääletamise motiivide kohta.) Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Reesen'il.

J. Reesen (kom.): Kõik need parandused ja ettepanekud, mis pahempoolsete poolt on tehtud, et mõndasadat ehk tuhandet marka saada töolisteklassi seisukorra parandamiseks ja nende minimaalsete nõuete rahuldamiseks, mis selle waesema kihi elulisi nõudeid aitaks osaltki parandada, on tagasi lükatud, ilma milleta ei wõi olla mõtetki demokraatlisest wabadusest selles nõndanimetatud demokraatlisest wabariigis, mis meil demokraatia tähe alla on pandud, mis meie põhi-seaduse kaudu kodanikkudele kõikidele lubab ka kindlustada kooskäämise jne. wabadust. Eesti töolisteklassil ei ole praegu kusagil wõimalik kokku tulla,

kooskäämise võimalusi ei ole, sest kusa-gil pool ei saada ruume, ei Tartus, Tallin-nas ega ka maal. Võimule tõusnud kodan-line kiht hoiab need ruumid, mis ka omawalitsuste päralt on, oma tarvitada, ja ei rahulda kunagi, kui lähewad tööli-sed ruume nõudma, neid. Meie oleme küllalt näidanud nende puuduste peale, mis eelarwe arutamisel nähtawale tulid, meie tähendasime sel korral, et kõik need summad lähewad kodanlise võimu kind-lustamiseks, ja sellest seisukohast välja minnes, et need summad saawad ära tarwitatud selle klassi võimu süwendam-iseks ning töolisteklassi allarõhumiseks, nii nagu see eelmistel aastatel on olnud, ei saa meie mitte selle poolt hääletada, waid hääletame selle wastu.

Juhataja A. Kerem: Sõna on rkl. Martna'l hääletamise motiivide kohta.

M. Martna (sd.): Austatud Riigi-kogu liikmed! Enne lõpulikku hääleta-mist on mul oma rühma nimel järgmist teatada: meie oleme kogu eelarwe aru-tamise ajal püüdnud paranduste ja ette-panekutega väljaminekuid vähendada, oleme püüdnud kokkuhoidmist edendada ja oleme selle peale tähelpanu juhtinud, kui halvasti sissetulekud kokku on sea-tud. Ma tälfendasin, kui suur summa pii-rituse monopoolist sisse tuleb ja meie poolt on ka tähendatud, kuidas tollide sissetulekud kaudsete maksude näol rah-wast koormawad. Meie oleme ikka ja ikka selle poole püüdnud, et kaudsete maksude määratu koorma asemele otse-koheseid ja waranduse maksusid püütaks maksma panna. Praegusel silmapilgul, enne eelarwe lõpulikku hääletamist, hää-letati töolistemaja toetamise ettepanekut. Selle juures näitasid walitsusrühmad jälle, et neil ei ole mitte arusaamist tööliste-klassi wadjaduste suhtes. Juba eile kõne-lesin ma sellest ja näitasin, kui puuduli-kul wiisil wõi peaaegu mitte sugugi wa-litsus sellest ei hoolinud. Walitsus ei wõtnud waewaks kunni wiimase silma-pilguni oma plaanidest ega kaugematest sihtidest midagi Riigikogule teatada. See ei ole mujal ka kõige tagasihoidlikumates, ei demokraatliste ega wabameelsete ring-kondades kuidagi wiisi poolehoidmist leidnud, liiategi weel sotsiaaldemokraa-tide poolt. Kõiki neid põhjusi weel kord kokku wõttes pean ütleva, et meie rühm eelarwe wastuwõtmise poolt hääletada ei wõi.

Juhataja A. Kerem: Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Piiskar'il.

J. Piiskar (is.): Meie rühm on alati rõhutanud, et praeguse walitsuse koaliti-sioonipoliitika on sihitud olnud tööliste-klassi wastu, et ei ole kunagi tähelpanu leidnud töötawate rahwakihtide huwid, olgu seadusandluses wõi summade mää-ramisel. Meile on selge, et seegi eelar-we läheb samase poliitika toetamiseks, mis aga ei ole töolisteklassi poliitika, waid otse töolisteklassi wastane poliiti-ka. See ei wõigi teisiti olla, sest kõik katsed, kas eelarwe näol, ehk üksikute juhtnõõride näol sellele koalitsiooni hu-wides tegutsewale walitsusele teistsugust sihtjoont ette kirjutada, on täiesti lootuseta pingutused. Need ringkonnad ei saagi teistsugust poliitikat ajada. Sellepärast ei saa meie selle eelarwe poolt hääletada, waid meie rühm hääletab selle eelarwe wastu.

Juhataja A. Kerem: Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Keerdo'l.

P. Keerdo (väljasp. rhm.): Üle 6 miljardilise eelarwe arutamine on weel kord näidanud, et kogu see eelarwe lä-heb ainult walitsewa kihi huwides. Kogu meie walitsus ajab puht klassipoliitikat. Maksude määramisel katsutakse makse ainult waesema kihi õlgadele weeretada. Selle eelarwe poolt hääletamine tähendaks klassipoliitika toetamist, mis praeguse walitsuse tegewuses on ilmsiks tul-nud ja mis ka praeguse eelarwe arutamise puhul nii wäga piltlikult on awaldunud, kus isegi wastaspoolelt arwustamise wõi-malus on ära wõetud. See on selge, et töölisteesitajad ei saa niisuguse eelarwe poolt hääletada, ei saa wabatahtlikult or-jusahelaid kaela wõtta. Sellepärast saame ka meie selle eelarwe wastu hääletama.

Juhataja A. Kerem: Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Amberg'il.

O. Amberg (kristl.): Austatud Riigikogu liikmed! Et meie rühm praegusest walitsusest tegelikult osa ei wõta, aga meie sel ajal, kui praegune walitsus moodustati, deklareerisime, et meie ei taha takistusi teha ja et maa ja rahwas ootab, et meie rahulikult wõksime eelarwe jä-rele oma tööd jätkata. Mina, kui kristliku rähwaerakonna esitaja, eile küll tähendasin, et tulud on roosiliselt kokku seatud, — hääletab meie rühm siiski selle eelarwe

poolt. (Hulgalised wahelhüüded. Juhataja helistab.)

Juhataja **A. Kerem**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Eelarwe on 41 häälega 19 wastulõpuhääletamisel wastu wõetud.

Eelarwe-kommisjoni esimees **J. Laidoner**: Teen ettepaneku seda eelarwe-seadust wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Kerem**: On ettepanek tehtud eelarwet wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud. Nüüd tulewad hääletamisele soowiawaldused.

Erakorraliseks teadaandeks on sõna enne soowiawalduste hääletamist eelarwe-kommisjoni esimehel.

Riigikogule eelarwe-kommisjoni esimees **J. Laidoner**: Lugupeetud rahwasaadikud! Riigi eelarwe on wastu wõetud 6.753.707.460 marga suuruses. Eelarwe esitati Riigikogule puudujäägiga 577.000.000, nüüd on puudujääk aga 707.248.660 marka, tähendab, eelarwe kulud on suurenenud 130.000.000 marga wõrra. Mina oma eelmises kõnes, mida ma Riigikogule ette kandsin, kui komisjoni esimees, juba rõhutasin ja juhtisin tähelepanu selle peale, et üks suurem puudus on see, et meie oleme õige suured raskused praeguse põlwe peale pannud, meie oma õlgadele wõtnud. Nendest kuludest, mis õieti peaks olema tulewiku kanda, on õige suured erakorralised kulud. Nagu ma juba tähendasin, 130.000.000 on juurde tulnud ja nendest sajakolmekümnest miljonist on 80 miljonit erakorralisi kulusid juurde tulnud. Peab tähendada, et neid ettepanekuid on tehtud paremalt kui ka pahemalt poolt. Oma eelarwe-kõnes kritiseeris lugupeetud rahwasaadik härra Amberg eelarwet, tähendades, et tulud on wäga roosiliselt kalkuleeritud. Teisest küljest peab aga tähendada, just ümberpöörduvalt, et see mitte niisugune ei ole, walitsuse tahtmise wastu on siiski kulusid suurendatud. Riigikogu enamusel on kindel usk eelarwe sisse ja et meie oma eelarwet täita jõuame, see tähendab, et meie rahaasjandus, meie riigimajandus on selle peale waatamata, et meie riik alles noor, rajatud kindlale alu-

sele. Ilma selleta arwan ma, ei oleks Riigikogu enamus mitte julunud wõrdlemisi nii ohtralt neid kulusid suurendada. Mis puutub sellesse, et meil on puudujääk iseenesest wõrdlemisi suur summa, aga ta pole siiski mitte kohutaw meie eelarwe juures. Nagu juba tähendasin oma eelmises kõnes, on wõimalik seda katta üks osa krediit-operatsioonidest, mis sünnitab ülejäägi wõi mida meie saame sellest, et üks osa wõlaprotsenta mitte maksta ei tule. Teiseks, nagu ma ka juba tähendasin, on riigikassa kasutada wõrdlemisi suured summad kautsjonide näol, see on ilma protsentideta laen ja ei ole miskisugust kartust, et need summad wäheneks selle aasta jooksul. Iseäralisi raskeid krediit-operatsioone ette näha ei ole. Ühte peab aga siin juures alla kriipsutama, et seda eelarwet täita on meil ainult siis wõimalik, nagu mina juba ka tähendasin oma eelarwe-kõnes, kui meil mitte hea, siis igatahes rahuloldaw põlumajanduse aasta saab olema, see tähendab hea löikus; ja teiseks, kui meie saame selle eelarwe-aasta jooksul rahus elada. Kui seda mitte ei ole, siis läheb see kõik uperkuuti. Nüüd aga seda kokku wõttes, mis eelarwe arutamise juures poolt ja wastu on räägitud, wõib siiski toonitada, et kartust meil praegu iseäranis ei ole, et meie seda eelarwet mitte täita ei jõua. Näib, et selle lühikese aja jooksul, mis meie oleme oma majanduslisel alal tööd teinud, siiski on niikaugele jõutud, et riigi eelarweid kaunis rahuloldawalt kaks on juba läbi läinud ja kolmas on käes. Ja et meie riigimajandus, meie nooruse peale waatamata on rajatud wõrdlemisi kindlale alusele. See oli kõik, mis mina lühikeses kokkuwõttes tahtsin ette kanda. (J. P i i s k a r (is.): L ä b i r ä ä k i m i s e d a w a d a.)

M. Martna (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Aruandja härra kindral Laidoner on siin praegusel silmapilgul mõtteid awaldanud, mille puhul ma ettepaneku teeksin läbirääkimisi awada. Mul isiklikult oleks siin mõnede awalduste kohta härra kindralilt midagi küsida ja ma panen sellepärast ette, et meie weel natukene aega läbi räägiksime.

Juhataja **A. Kerem**: Siin on rkl. Martna poolt ettepanek tehtud aruandja erakorralise teadaande puhul läbirääkimisi awada. Asun hääletamisele. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Ettepanek on 18 häälega 18 wastu

tagasi lükatud. (Üldine naer. Wahelhüüe: Sedelitega hääletada.) Palutakse kinnist hääletamist, ma palun sedelid välja jagada ja sedelitele kirjutada, kes ettepaneku poolt on „poolt“ ja kes ettepaneku vastu — „vastu“. (Hääletatakse.) Kas tehakse ettepanekuid häälte äralugemise kohta. (Hüüded: Juhatuse hooliks.) Häältelugemine on juhatause hooliks jäetud. (Loetakse sedelid.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: ettepaneku poolt on antud 20 häält, vastu 25, erapooletuid 10. Sellega on ettepanek tagasi lükatud.

3. Soowiawalduste Riigikogu läheb wastuwõtmine. soowiawalduste wastuwõtmise juurde.

Mina kawatsen soowiawaldusi hääletada selles järjekorras, nagu nad on tehtud, välja arvatud järgmised muudatused: peale 5. soowiawalduse kawatsen hääletada rkl. Piip'i poolt ettepanend soowiawaldust, kuna see sisuliselt siia kuulub, peale 10. soowiawalduse kawatsen hääletada 13. soowiawaldust, mis jälle sisuliselt siia kuulub, peale 11. soowiawalduse kawatsen hääletada rkl. Johanson'i wiimast soowiawaldust ja peale 12. soowiawalduse rkl. Johanson'i eelwiimast soowiawaldust.

Hääletamisele tuleb 1. soowiawaldus: „1) Riigikogu awaldab soowi, et Wabariigi Walitsus riigiasutustele tarwilisi ruume mitte ei osta, waid ehituse teel muretseks, kusjuures ehitamine peaks sündima pikema aja peale ettenähtud kawa järele.“

(Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastuwõetud.

Hääletamisele tuleb soowiawaldus 2. „2) Riigikogu awaldab soowi, et kohtuministerium tõsiselt päewakorrale wõtaks meie tsiwiilõiguse korraldamise küsimuse selleks, 1) et teda wiia kokkukõlasse meie wabariigi põhiseaduses maksmapandud põhimõtetega, 2) et teda ühtlustada kõigi riigikodanikkude jaoks ja 3) et teda kättesaadawaks teha kõigile riigikodanikkudele, teda välja andes riigikeeles.“

(Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastuwõetud.

Hääletamisele tuleb soowiawaldus 3. „3) Riigikogu awaldab soowi, et kõik seaduseelnõud, mis Wabariigi Walitsuse poolt ette pannakse Riigikogule, enne

nende esitamist Riigikogule saaksid läbi waadatud juriidilisest küljest kohtuministeriumi juures asuwa kodifikatsiooni osakonna poolt ühes wastawa ministeriumi esitajaga selleks, et 1) teha eelnõus tarwilised juriidilised parandused ja 2), et selgitada seda, missugused muudatused saawad tehtud uue seaduse läbi senni-makswates seadustes, missugused nendest saawad täiesti ära muudetud, missugused ainult osalt.“

(Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastuwõetud.

Hääletamisele tuleb soowiawaldus 4. „4) Riigikogu awaldab soowi, et kohtuministeriumi juures asuwa kodifikatsiooni osakonna poolt saaksid aegajalt uuesti kodifitseeritud ja välja antud üksikud seadused, mis uute nowellidega sagedasti mitu korda muudetud ja parandatud, nagu maaseadus, mitmed maksuseadused jne., mis läbi nende tarwitamine lihtkodanikule sagedasti väga suuri raskusi walmistab.“

(Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastuwõetud.

Hääletamisele tuleb soowiawaldus 5. „5) Riigikogu awaldab soowi, et maakondades wälis- ja kriminaalpolitsei asutused wõimalikult ühendatud ja nende koosseisud wastawalt vähendatud saaksid.“

(Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastuwõetud.

Hääletamisele tuleb soowiawaldus 6. „6) Riigikogu awaldab soowi, et kohtuministerium Saaremaa rahukogu sisseadmise küsimuse kas normaalsel ehk lihtsustatud kujul tõsiselt arutusele wõtaks ja tema sisseadmise üle wastawalt Riigikogule esineks.“

(Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastuwõetud.

Hääletamisele tuleb soowiawaldus 7. „7) Riigikogu tunnistab soowitawaks, et kõik riigi meteoroloogia ja hüdrograafia jaamad koondataks ühe ühise keskasutuse alla nii alluuse poolest kui ka majandusliselt.“

(Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastuwõetud.

Hääletamisele tuleb soowiawaldus 8. „8) Riigikogu awaldab soowi, et Wabariigi Walitsus kiires korras esineks Riigikogule lapitalude kruntimise seadusega.“

(Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Hääletamisele tuleb soowiawaldus 9. „9) Riigikogu awaldab soowi, et välisministeerium Moskwas ja Peeterburis töötanud komisjonide kulude arwed lõpulikult selgitaks ning wastawad ametasutuste wahelised nõudmised likwideeriks, praegusi ebaloomulikka majanduslisi wäljaminekuid Moskwa saatkonna ja Peeterburi peakonsulaadi peale wähen-daks ja neid mõlemaid esitusi raamatupi-damise kui ka asjaajamise alal peatselt rewideeriks.“

(Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Hääletamisele tuleb soowiawaldus 10. „10) Riigikogu awaldab soowi, et „Riigi Teatajas“ nr. nr. 4 ja 75 — 1921 a. wäljakuulutatud seadused, mille põhjal maksude sissenõudmisel wõlglastelt 5% trahwi wõetakse otsekoheste maksude peawalit-suse ja politsei kasuks, saaks rewideeri-mise alla wõetud ja muudetud.“

(Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Järgmine soowiawaldus on: „Riigi-kogu awaldab soowi, et Wabariigi Wa-litsus wõimalikult kõik õpeasutused koon-daks haridusministeeriumi wõimkonda.“

(Hääletatakse.) See soowiawaldus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Järgmine soowiawaldus on: „Riigi-kogu awaldab soowi, et haridusministeeriumi eelarwes toetussummad üksikasjalisemalt üles wõetak, neid gruppeerides üksikute haridus- ja kaswatuserialade kaupa.“

(Hääletatakse.) See soowiawaldus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Järgmine soowiawaldus on: „Riigi-kogu awaldab soowi, et rinnalastekodu jaoks Wabariigi Walitsus otstarbekohase maja rutulises korras ehitaks.“

(Hääletatakse, loetakse hääli.) 21 häälega 17 wastu on soowiawaldus tagasi lükatud.

Järgmine soowiawaldus on: „Riigi-kogu awaldab soowi, et Tallinnas rinnalastekodule rutuliselt sündsad ruumid muretsetakse.“

(Hääletatakse.) See soowiawaldus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Järgmine soowiawaldus on: „Riigi-kogu awaldab soowi, et rinnalastekodu maja ostulepingusse tingimine wõetakse, et maja müüja ennast kohustab otsekohe peale maja müümist uue maja Tallinnas ehitama, mille ehituskulud mitte wähe-mad ei ole kui selle maja müügihind.“

(Hääletatakse.) See soowiawaldus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Järgmine soowiawaldus on: „Riigi-kogu awaldab soowi, et ametkondade juhatajate abide õigused ja kohustused saaks kindlasti ära määratud.“

(Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Järgmine soowiawaldus on: „Riigi-kogu awaldab soowi, et Wabariigi Walitsus kantseleikulusid wähendaks ja ametkondade kirjawahetust lihtsustaks.“

(Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Järgmine soowiawaldus on: „Riigi-kogu awaldab soowi, et teedeministeeriumi abietewõtted, nagu raudteetehased, raudtee trükikoda, posti-telegraafi walit-suse trükikoda, posti-telegraafi walitsuse töökoda, sadamatöökojad saaks korraldatud sellekohaste põhikirjade järele; was-tasel korral peaks nende koosseisud ja eelarwed Riigikogule saama esitatud üldises eelarwe korras.“ (Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Järgmine soowiawaldus on: „Riigi-kogu awaldab soowi, et Wabariigi Walitsuse poolt saaks wälja töötatud uute raudteede ehituse kawa ligema kümne — wiieteistkümne aasta peale.

Ühes ehituskawaga tuleks wälja töötada ka kawas ettenähtud uute raudteede ehituse finanseerimise wõimalused riigiwõi erakapitaali peale.“ (Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Järgmine soowiawaldus on rkl. Keskkülli poolt: „Riigikogu awaldab soowi, et Wabariigi Walitsus esineks Riigikogule lisaeelarwega, millega määratakse lagunenud majade parandamiseks majaomanikkudele odawa pikaajalise laenu andmiseks 50.000.000 marka.“ (Hääletatakse.) Mulle paistab, et enamus on wastu. (J. Keskkülli (majand.): Palun hääled ära lugeda.) Panen soowiawalduse uuesti hääletamisele. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Soowiawaldus on 26 häälega 17 wastu tagasilükatud.

Järgmine on rkl. Laidoner'i soowiawaldus ja nimelt: „Riigikogu awaldab soowi, et riikline ehituslaen saaks lubatud linnadele, kus korterikriisi kõige suurem — eestkätt pealinnale ja teistele suurematele linnadele, aga mitte väikestele ale-

wikkudele, kus iseäralist korterikriisi ei ole.“ (Hääletatakse.) Soowiawaldus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Siis on weel rkl. Johanson'i soowiawaldus, mis järgmiselt kõlab: „Riigikogu awaldab soowi, et inwaliididele ühiseluks Tallinna kesklinnas korter muretsetaks.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on soowiawaldus wastu wõetud.

Sellega oleks kõik soowiawaldused läbi hääletatud ja tänane päewakord läbi.

Järgmine koosolek on neljapäewal kell 10 hommikul.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 7.30 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Päts.**

Abiesimees **A. Kerem.**

Sekretäär **T. Kalbus.**